

Una branca dels Carbonell, canetencs a Costa Rica

Jorge Francisco Sáenz Carbonell
Universidad de Costa Rica

A branch of the Carbonell family from Canet de Mar in Costa Rica

L'autor, nét del canetenc Francesc Carbonell i Reverter i popularment conegut al seu temps com a Panxo Carbonell, fa un repàs exhaustiu per l'ampla nissaga americana. I no es conforma només amb això sinó que sap resseguir les seves arrels catalanes i/o occitanes des de l'edat moderna fins a l'actualitat.

The author, who is a grandson of Francesc Carbonell i Reverter from Canet de Mar, offers an exhaustive overview of the extensive American lineage of the man from Canet de Mar who was commonly known as Panxo Carbonell. The author also examines his Catalan and/or Occitan roots throughout modern times to the present.

Paraules clau: nissaga Carbonell de Canet, Joan Carbonell Paloma, Francesc Carbonell Reverter, industrials del gènere de punt, Jorge Francisco Sáenz Carbonell.

Keywords: lineage Carbonell from Canet de Mar, Joan Carbonell Paloma, Francesc Carbonell Reverter, textile industrialists, Jorge Francisco Sáenz Carbonell.

1. Els Carbonell de Canet: les arrels

A la República de Costa Rica, a Amèrica Central -que no s'ha de confondre amb l'illa caribenya de Puerto Rico- hi ha una petita però rellevant comunitat de descendents d'immigrants catalans.¹ Uns quants d'aquests immigrants provenen de Canet de Mar, i entre ells, el més antic del qual se'n té notícies va ser don Francesc Carbonell i Reverter, que s'establí a Costa Rica a la primeria de la dècada de 1920² i la descendència del qual segueix encara en el país.

La família Carbonell de Canet de Mar a la qual va pertànyer el senyor Francesc, en els seus orígens més antic provenia de França.³ El cognom Carbonell encara avui es pot trobar a diversos departaments de França que no formen part dels Països Catalans, especialment a l'Alta Garona.⁴

El concili ecumènic de Trento (1545-1563) va establir que els rectors de les parròquies portessin registres d'enllaços [matrimonis], baptismes, confirmacions i decessos [defuncions]. Aquests darrers, a Canet de Mar es van començar a portar el 1559, mentre que els altres registres no van començar fins a les acaballes del segle.⁵ El primer llibre de defuncions permet comprovar que al 1581 ja hi havia almenys una família de cognom Carbonell a la població-en el cens de 1497 encara no n'hi havia cap-;⁶ hi ha una anotació que diu literalment: «Lo dia 1 de novembre de 1581 morí madona Joana Carbonell».⁷ Si bé no sabem si tenien algun parentiu

amb madona Joana, de la qual no hi ha cap altra dada, hi ha notícia de cinc adults mascles de cognom Carbonell que van viure a Canet a les darreries del segle XVII: Guillem, boter d'ofici; Sebastià i Bartomeu, ambdós mestres d'aixa; i dos Giralt, un d'ofici boter i un altre que feia de jornalier.

El que aquí ens interessa com a avantpassat conegut més antic dels Carbonell de Costa Rica, és el francès Guillem o Guillaume Carbonell, que es va fer veí de Canet de Mar la segona meitat del segle XVI i, on hi va morir el 7 de maig de 1604.⁸ No hem trobat cap més dada sobre la seva vida, llevat que el 30 de setembre de 1591 un treballador francès s'estava a casa seva a dispesa. Jean Bordó (Bordeau?),⁹ va fer testament i el va designar com a hereu seu. Bordó provenia de la població de Miramont, del bisbat de Cahors, i potser Guillem era d'allà mateix, però d'això el testament no en diu res.

L'esposa de Guillem, que segons sembla era de Canet de Mar, es deia Àngela Vines o Vinyes¹⁰. En el testament d'Àngela, atorgat a Canet de Mar el 9 d'octubre de 1585, ho fa a nom d'Àngela Carbonell, amb l'aclariment de: «muller de mestre Guillem Carbonell boter del regne de França ara habitant de la vila i vall de Canet».¹¹ En aquelles circumstàncies encara no tenien fills. L'expressió «ara habitant» fa pensar que això era de poc temps. Més tard, Guillem i Àngela van ser pares d'almenys dos fills homes, Bartomeu i Bernat, i quatre dones.

Guillem Carbonell era mestre boter. És a dir, un fabricant o constructor de bótes, entenant la bóta

Joan Carbonell i Nativitat Reverter, amb els seus néts, a Canet de Mar, pels voltants de 1930.

com a «Recipient destinat a contenir líquids (generalment begudes alcohòliques), més llarg que ample, de secció transversal circular o oval i més gran al ventre que a les testes»¹² i que, segons la mida, podien ser barrils, barriques o tonells.¹³ El taller del boter s'anomenava boteria. El grau de mestre boter significava que havia arribat a dominar l'ofici al màxim, atès que aquest era el major grau en la categoria gremial, dividida en aprenents, oficials i mestres.

En el testament, Àngela nomena com a segon hereu de confiança, després de Guillem el seu marit, al mestre d'aixa Sebastià Carbonell. Sebastià, que vivia a Canet des del juliol de 1579¹⁴, va fer testament a la mateixa vila el 5 d'agost de 1587 i va morir el següent 10 de setembre¹⁵. Possiblement era germà de Guillem o bé hi tenia vincles familiars propers. En el testament es declara com «Jo, Sebastià Carbonell, mestre d'aixa de la vila de Canet del Maresme bisbat de Girona i terme de Montpalau»¹⁶. Tanmateix, entre els testimonis del testament hi figura «mestre Guillem Carbonell» i es declara que tant ell com la resta de testimonis ja esmentats «eren tots de Canet». Com que ja sabem que Guillem era francès, Sebastià també devia ser-ho, i el testament, en afirmar que ambdós són de Canet, potser volia indicar simplement que ell i Guillem eren veïns de la població de Canet. En tots cas, Sebastià era casat amb Antònia Milans la qual, segons sembla, va morir el 31 d'agost de 1590¹⁷; la

seva filla Joana es va casar amb Joan Pica¹⁸ i la seva filla Maria amb Jaume Estrader.¹⁹

Del tercer Carbonell d'aquella època només en tenim una notícia d'una escriptura de dot del 28 de desembre de 1585, en la qual compareix com a testimoni «Bartomeu Carbonell mestre d'aixa de la vila de Canet».²⁰ No sabem si aquest Bartomeu era parent dels altres veïns del mateix cognom, però crida l'atenció que fos del mateix ofici que Sebastià, i que tant el mestre Guillem com en Giralt boter possessin Bartomeu als seus primers fills. Potser és que eren germans?

Dels dos Giralt Carbonell, el boter es va casar amb Anna Ysabet (Elisabet) Farges, la qual va atorgar testament a Canet de Mar el 19 d'octubre de 1594. En aquest document feia constar que era «hereva de la casa i dels bens de Pere Farges boter, pare meu»²¹. Giralt i Anna van tenir no menys de vuit fills, però els integrants d'aquesta família habitualment feien servir el cognom Farges.

L'altre Giralt Carbonell, bracer, va morir a Canet de Mar el 24 de gener de 1621.²² Havia fet testament el 23 de gener i en el seu testament hi fa constar com a fills seus a Salvador (l'hereu) i Pere Carbonell.²³ El 22 de novembre de 1636 hi consta anotada la partida de defunció d'Àngela Carbonell, vídua de Giralt Carbonell,²⁴ i com que sabem que la muller del boter Giralt es deia Anna Ysabet, és molt probable que la morta a 1636 fos ella. És molt possible que el primer fill del bracer sigui el mateix Salvador

Carbonell que a 1609 figura com a padrí de Maria, una de les filles d'en Giralt boter.

Ateses les coincidències d'oficis i noms i les relacions dels padrins, aparentment els cinc Carbonell mascles tenien vincles familiars. Potser en Bartomeu era germà d'en Sebastià, Guillem i Giralt el bracer i pare d'en Giralt boter, el qual a judicar per la seva data de naixement sembla ser el més jove de tots cinc germans. Joana Carbonell, la senyora traspasada el 1581, podria ser l'esposa de Bartomeu, que és l'únic que no sabem amb qui es va casar.

Sebastià Carbonell no va tenir fills mascles que arribessin a adults: la línia masculina dels dos Giralt es va extingir prematurament, i d'en Bartomeu Carbonell no sabem del cert si es va casar; en tot cas no hi ha dades precises sobre si va deixar descendència. El cognom Carbonell a Canet de Mar es va perpetuar en la descendència del mestre boter Guillem Carbonell, que és l'avantpassat comú a moltes de les famílies de la vila. Entre els seus descendents per línia masculina va haver-hi Francesc Carbonell Reverter, fundador de la família Carbonell de Costa Rica.

La línia genealògica des del mestre Guillem Carbonell a Francesc Carbonell i Reverter es pot resumir de la següent manera:

1.- Guillem Carbonell, originari de França, morí a Canet de Mar el 7 de maig de 1604²⁵. Mestre boter. Es va casar amb Àngela Vinyes.

2.- Bartomeu Carbonell i Vinyes, nat el 1585 i traspasat a Canet de Mar el 23 d'abril de 1654²⁶. Boter. Es va casar amb Mariana (Roig?), podria ser que hagués estat batejada a Canet de Mar el 28 de març de 1602²⁷, i fallida també a Canet de Mar el 29 de novembre de 1655²⁸.

3.- Salvador Carbonell, boter, batejat a Canet de Mar el 3 de novembre de 1620²⁹ i mort en aquesta mateixa localitat el 4 de setembre de 1678³⁰. Boter. Es va casar a Canet de Mar el 28 de març de 1642 amb Julita Llauger, vídua de Francesc Móra, batejada en aquesta mateixa població el 16 de març de 1621³¹. Hi ha una partida de defunció del 28 de juliol de 1694 de Julita Carbonell, adulta³², que no indica ni l'estat civil ni el nom dels seus pares, però que bé podria ser la d'ella.

4.- Joan Carbonell i Llauger, batejat a Canet de Mar el 24 d'abril de 1657³³ i traspasat en aquesta mateixa població el 21 de març de 1726³⁴. Boter. Es va casar en primeres noces a Canet de Mar el 2 de gener de 1678 amb Marianna Castanyer i Puig³⁵, batejada a la mateixa vila el 20 de gener de 1659³⁶ i traspasada allà mateix el 29 de gener de 1713³⁷, i casat en segones noces també a Canet de Mar, el 13 de desembre de 1719, amb Maria, vídua de Jaume Llorens³⁸.

5.- Carles Carbonell i Castanyer, batejat a Canet de Mar el 8 de novembre de 1704³⁹ i traspasat a la mateixa vila el 25 de maig de 1757.⁴⁰ Mariner. Es va casar en primeres núpcies a Canet de Mar el 19 de desembre de 1728⁴¹ a vint-i-quatre anys d'edat, amb Maria Francesca Paula Teresa Misser i Toya, batejada a la mateixa població el 25 de gener de 1701⁴² i morta

al mateix poble el 25 de juliol de 1741⁴³. Es va casar en segones noces, també a Canet de Mar, el 2 de juliol de 1743⁴⁴ amb Maria Buxó i Martorell, batejada en aquesta població el 29 d'agost de 1717⁴⁵ i morta allí mateix el 23 de juliol de 1789.⁴⁶

6.- Manuel Carbonell i Buxó, batejat a Canet de Mar el 4 de febrer de 1750⁴⁷ i mort a l'hospital de Sant Joan de Déu de Cadis el 16 de desembre de 1810.⁴⁸ Mariner. Es va casar a Canet de Mar el primer de gener de 1777⁴⁹ amb Rita Jover i Fors, batejada en la mateixa població el 23 de febrer de 1756⁵⁰ i morta allí mateix el 20 de desembre de 1830.⁵¹

7.- Pau Carbonell i Jover, nat a Canet de Mar el 20 de gener de 1801⁵² i mort allí mateix el 25 de desembre de 1875.⁵³ Mitger. Es va casar a Canet de Mar el 23 de gener de 1825⁵⁴ amb Clara Sirés i Reixach, batejada a la mateixa vila el 22 de març de 1802⁵⁵ i morta allí mateix el 7 de març de 1840.⁵⁶

8.- Carles Carbonell Sirés, batejat a Canet de Mar el 23 de setembre de 1829.⁵⁷ Fabricant de teixits. Casat amb primeres noces el 17 de maig de 1854⁵⁸ a Blanes, província de Girona, amb Joaquina Paloma i Torrelles, nascuda en aquesta població el 23 de febrer de 1836⁵⁹ i morta a Canet de Mar el 6 d'octubre de 1865.⁶⁰ Es va casar en segones núpcies a Canet de Mar el 15 de novembre de 1865⁶¹ amb Maria Dolors Grau i Vives, batejada en aquesta població el 10 de setembre de 1845.⁶²

9.- Joan Carbonell Paloma, nascut a Canet de Mar el 8 d'agost de 1862⁶³ i traspasat a la mateixa vila el 23 de setembre de 1936.⁶⁴ Fabricant de gènere de punt. Es va casar a Canet de Mar el 30 de desembre de 1882⁶⁵ amb Maria Nativitat Reverter i Misser, nascuda a la mateixa població el 24 de desembre de 1858⁶⁶ i traspasada allí mateix el 31 d'octubre de 1941.⁶⁷

10.- Francesc Carbonell i Reverter.

2.- Francesc Carbonell i Reverter (1885-1927)

Joan Carbonell i Paloma, que es va dedicar a la fabricació de teixits de punt des de la seva joventut, primer va tenir una modesta fabriqueta a casa seva mateix, però el 1890 es va associar amb un veí acabalat de Canet de Mar, Jaume Susanna i Feliu, per fer una fàbrica més gran⁶⁸. L'any 1901 la societat «Carbonell Susanna i Cia.» es va dissoldre i Joan Carbonell va crear la seva pròpia empresa de fabricació de gènere de punt, que el 1914 ja era la més important de la població⁶⁹. Va arribar a ser un home bastant ric i fins i tot, el 1916 va ser un dels primers veïns de Canet de Mar que va adquirir un automòbil, un *Grand Perche*. També va intervenir en política i va ser regidor de l'Ajuntament de la vila de 1894 a 1895 i de 1904 a 1905, alcalde segon el 1897 i alcalde primer des de 1899 a 1904⁷⁰, pel Partit Conservador.⁷¹ Amb la seva muller Nativitat Reverter van tenir cinc fills:

1.- Joan Carles Ramon, familiarment anomenat *Juanito*, fou batejat a Canet de Mar el 27 de desembre de 1883⁷² i va morir a la mateixa vila el 8 d'agost de 1961.⁷³ Fabricant de teixits de punt. Es va casar el 18 de maig de 1908 a Canet de Mar amb

Jorge Francisco Sáenz Carbonell i Carmen Carbonell i Mata, a l'entrada de la fàbrica Carbonell de Canet de Mar (1984)

Joaquina Carbonell i Reverter de Soler (1891-1980), cap a 1920

Maria de la Concepció (Conxita) Floris i Codina⁷⁴. D' a q u e s t matrimoni nasqueren Enric, Misericòrdia i Concepció Carbonell Floris.

2.- Francesc d'Assís Antoni Carles, familiarment anomenat Panxo, nat a Canet de Mar el 17 de gener de 1885 i batejat a Canet mateix el 24 del m a t e i x mes⁷⁵, fundador de la f a m í l i a Carbonell a Costa Rica.

3.- Joaquim Carles Vicenç, c o n e g u t familiarment per Quimet, fou batejat a Canet de Mar el 22 de desembre de 1888⁷⁶ i va morir el 9 d'octubre de 1968⁷⁷.

Fabricant de teixits de punt. Es va casar en primeres noces a Sant Pol de Mar el 28 de novembre de 1914 amb Maria Fulquet i Ramon⁷⁸. D'aquest matrimoni en van néixer Isabel i Andrés Carbonell i Fulquet. Maria Fulquet de Carbonell va morir a Canet de Mar el 21 d'octubre de 1918⁷⁹ com a conseqüència de l'epidèmia de l'anomenada *gripe espanyola*, que va produir milions de víctimes a tot el món⁸⁰. L'11 de juliol de 1921, Joaquim va contraure segones noces a la basílica de la Mercè de Barcelona amb Mercè Mata i Graciós⁸¹, que va morir l'any 1987 i amb qui hi va tenir a Adolf, Mercè, Lluís, Carme, Alfred, Eduard i Glòria Carbonell i Mata.

4.- Joaquina Clara Francesca, coneguda per la Quimeta Carbonell, fou batejada a Canet de Mar el 14 de febrer de 1891⁸² i va morir a la mateixa vila el 15 de gener de 1980. Va estudiar al col·legi de les germanes dominiques de Canet de Mar. I es va casar a Canet el 21 de novembre de 1914 amb Lluís Soler i Biel⁸³, originari de Balaguer⁸⁴, el qual també va morir a Canet de Mar el 23 d'octubre de 1969⁸⁵. Aquest matrimoni no va tenir fills.

5.- Eduard Ramon Lluís, batejat a Canet de Mar el 2 de juliol de 1896⁸⁶. Va estudiar la carrera de capellà al seminari Pontifici de Tarragona, però el 30 d'octubre de 1918⁸⁷, quan era a Canet de Mar i ja havia estat ordenat subdiaca, va morir també de l'esmentada passa de *gripe espanyola*.

Francesc d'Assís Antoni Carles Carbonell i Reverter, fill segon de Joan Carbonell Paloma i Nativitat Reverter, va ser batejat a Canet de Mar el 24 de gener de 1885⁸⁸. Des de ben jove va donar senyals de tenir un esperit aventurer i independent. El 1897, a dotze anys, va fugir de casa seva i va agafar el tren per anar a Madrid, segons sembla, per anar a veure món. Aquests plans es van frustrar perquè els seus parents ho van descobrir i van avisar al representant de l'empresa a la capital i aquest el va anar a esperar a l'estació d'Atocha amb la guàrdia civil i el van tornar a casa⁸⁹. Al cap de poc el van dur al prestigiós internat de Valldemia de Mataró, on també van estudiar els seus dos germans⁹⁰. Després d'acabar la secundària, els tres germans grans van fer estudis de comerç i Eduard, el petit que volia ser capellà, va anar al seminari Pontifici de Tarragona. Joaquina, l'única noia, va estudiar al col·legi de les dominiques de Canet de Mar⁹¹.

A vint-i-sis anys d'edat, el 12 de juny de 1911, Francesc va contraure núpcies a la parròquia de la Puríssima Concepció de Barcelona⁹² amb Francesca Josepa Raimona Jover Sellarès, nascuda a Canet de Mar el 29 de març de 1888, a la llar d'Isidre Jover Labera i Rosa Sellarès Claret.⁹³

L'any 1915 Francesc Carbonell i la seva esposa emigraren a Colòmbia i s'establiren a la ciutat de Barranquilla, a la costa del Carib. Una anècdota del viatge posa de relleu el caràcter generós i un tant eixelebrat d'en Panxo. En el vaixell que els duia a Barranquilla va fer amistat amb un altre espanyol que també anava a aquesta ciutat, i quan Francesc li va preguntar on pensava hostatjar-se, l'altre respongué que encara no ho sabia. I aleshores en Francesc li va dir: «Doncs pots posar a casa nostra», i la seva dona va replicar: «Panxo, si encara no tenim casa...» i ell va replicar: «Doncs millor; on n'hi caben deu n'hi caben onze».

A Barranquilla, en Panxo va muntar una empresa per a la fabricació de gènere de punt amb el nom de «Francisco Carbonell i Cia.». Allí va néixer l'any 1915 el primogènit de la parella, Joan Carbonell Jover,

Col·legi Valldemia de Mataró

Francesc Carbonell i Reverter

que va morir a Canet de Mar el 20 de novembre de 1934, solter i sense descendència. Tanmateix, na Francesca no aconseguí aclimatar-se i va tornar amb el seu fill a Espanya, on va morir molts anys més tard. El 3 de maig de 1920 va néixer a Canet de Mar la seva segona i última filla, Maria Rosa Antònia Carbonell Jover, que es casaria al poble mateix amb Josep M. Grau i Andreu, de 32 anys d'edat, nascut a Canet de Mar, fill d'Agustí Grau i Josepa Andreu Pujol. D'aquest matrimoni en van néixer dos fills, Joan i Maria Josefa Grau Carbonell.

Francesc Carbonell va romandre a Colòmbia, si bé viatjava ocasionalment a la terra nadiua. La majoria dels viatges els feia via Nova York, on se sap que hi va ser l'octubre de 1915⁹⁴, pel setembre de 1916⁹⁵, l'octubre de 1918⁹⁶ i pel juny de 1919⁹⁷. El juny de 1920 la seva empresa va inaugurar un nou edifici a Barranquilla⁹⁸.

Amb *doña* Juana Bautista (Juanita) Masenet Pozo, nascuda a Barranquilla el 29 de novembre de 1895, filla de don Víctor Manuel Masenet Castillo i *doña* Perfecta Pozo Hoyos, colombians⁹⁹, Francesc

Juanita Masenet amb la seva filla Ana Isabel Carbonell i el seu nét Fernando Jones Carbonell

Carbonell i Reverter hi va tenir quatre fills, la major dels quals, Natividad María, va néixer a Colòmbia el 17 d'agost de 1918.

Als voltants de 1921, en Francesc i *doña* Juanita es van traslladar amb la seva filla a Panamà, per tal d'anar des d'allí a El Salvador o a Cuba, països en els quals havien sospesat la possibilitat d'establir-se. Tanmateix, a Panamà es toparen amb un vell amic d'en Francesc, que va instar-los a provar sort a Costa Rica. Seguint aquest consell, i si bé ambdós sempre havien viscut en poblacions de la costa, es van establir a la ciutat de San José, a la vall central del país, on Francesc va establir una fàbrica de teixits de punt.

A San José van venir al món tres fills més Carbonell-Masenet: Francisco, nascut el 26 de maig de 1922; Àngela Perfecta, nascuda el 19 de maig de 1923, i Ana Isabel, nascuda el 10 de gener de 1926. Explicaven que en Francesc, que es deia com el seu avi patern, era molt partidari de repetir els noms de la família, i quan va néixer la seva filla gran de *doña* Juanita digué: «Aquesta es dirà Natividad, com la meva mare». Al néixer el segon fill va anunciar: «Aquest es dirà Francisco com jo». I, en venir al món la tercera, va continuar amb el seu costum i va dir: «Aquesta es dirà Joaquina com la meva germana». No obstant, aquesta vegada *doña* Juanita va reaccionar amb energia dient: «No, ara em toca triar a mi; aquesta es dirà Ana Isabel com la meva germana».

L'any 1926, Francesc, malalt de leucèmia, va anar una vegada més a Europa, per consultar els metges sobre la malaltia que tenia. A París, per casualitat s'hi va trobar amb el seu germà gran, en Joan, i després va embarcar cap a Cherbourg en el S.S. *Mauretania*, que va arribar a Nova York el 6 d'octubre de 1926. Allí va embarcar en un altre vapor amb destí a Costa Rica. Va morir a San José a les tres de la tarda del 18 de desembre de 1927¹⁰⁰, a quaranta-dos anys d'edat, i fou sebollit en el Cementerio General d'aquesta ciutat.

L'any 1929, *doña* Juanita Masenet es va casar a la capella del Sagrario de la catedral de San José¹⁰¹ amb Juan Ramon Zeledón Vega, del qual restà vídua el 25 de març de 1960. D'aquest matrimoni en va néixer

un fill, Juan Bautista Zeledón Vega (1930/1958), que va morir solter i sense descendència. *Doña* Juanita va morir a San José el 21 de juny de 1980, a vuitanta-quatre anys d'edat, i va ser enterrada en el Cementerio General de la ciutat¹⁰².

3.- Els Vargas Carbonell

Natividad Carbonell Masenet

Doña Natividad Maria Carbonell, la filla gran de Francesc (Panxo Carbonell) i *doña* Juanita, va contraure matrimoni a la parròquia de la Dolorosa de San José el 1932¹⁰³ amb *don* Humberto de Jesús Vargas Quirós, fill de *don* Elías Vargas i *doña* María Quirós, nascut a Chis, cantó de Juan Viñas, Costa Rica, el 8 d'octubre de

1906¹⁰⁴ i va morir a la ciutat de Desamparados, Costa Rica, l'11 d'octubre de 1992.

Del matrimoni Vargas Carbonell en nasqueren tres fills:

1.- Humberto Elías, casat amb *doña* Pilar Corrales Zúñiga. Va estudiar lleis i fou diputat membre de l'Assemblea Legislativa de Costa Rica per la província de San José de 1978 a 1982 i de 1986 a 1990 i candidat a la presidència de la República a les eleccions de 2006. Entre els fills de *don* Humberto i *doña* Pilar cal esmentar a don Humberto Vargas Corrales, diputat per San José de 2014 a 2018.

2. Margarita, casada en primeres noces amb *don* Enrique Donato Romero i en segones amb *don* Federico Arnoldo Picado Gómez, que va ser ambaixador de Costa Rica a Veneçuela el 2014.

3.- José Eugenio, professor de segona ensenyança, casat amb *doña* Deyanira Monge Mora.

Doña Natividad Carbonell de Vargas morí a San José el 19 d'octubre de 1960¹⁰⁵, als quaranta-dos anys d'edat.

4.- Els Sáenz Carbonell

Ángela Carbonell Masenet

La tercera filla de Francesc Carbonell i *doña* Juanita, *doña* Ángela, es va graduar com a infermera a l'escola d'Infermeria de Costa Rica el 1947. Es va casar el primer de setembre de 1958 a San José amb *don* Carlos Agustín Sáenz Herrera, fill de *don* Carlos Sáenz Esquivel i *doña* Celina Herrera Paut, que havia nascut a Brussel·les, Bèlgica, el primer de setembre

Carlos i Ángela Carbonell de Sáenz, a la cerimònia de constitució del govern de la República de Costa Rica, el 1962

de 1910 i va traspasar a San José el 7 de novembre de 1980.

Don Carlos Sáenz Herrera, metge pediatre graduat a la Universitat Lliure de Brussel·les i que va fer l'especialitat a Estrasburg, va ser el fundador i el primer director de l'Hospital Nacional de Niños de Costa Rica, que ara porta el seu nom. Va tenir diversos càrrecs públics, entre d'altres el de ministre de Salut de 1949 a 1951 i el de vicepresident segon de la República de 1962 a 1966. Va ocupar interinament la presidència de la República dues vegades: del 23 de setembre a l'1 d'octubre de 1963 i del 3 al 6 de desembre de 1965, arran d'això la seva esposa va ser la primera dama de la República durant aquests dies. També va ser president del Colegio de Médicos y Cirujanos de Costa Rica i de la Societat Costarricense de Pediatría i professor de la Facultad de Medicina de la Universidad de Costa Rica. El 1980, l'Assemblea Legislativa de Costa Rica va declarar-lo *benemérito de la Patria*, la més alta distinció que atorga el país.

Del matrimoni Sáenz-Carbonell en van néixer tres fills:

1.- Norma Maria del Carmen, advocada i traductora.

2.- Jorge Francisco Juan Carlos, advocat, diplomàtic de carrera i professor universitari, catedràtic de la Universidad de Costa Rica. Membre de la Academia Costarricense de la Lengua i membre corresponent de la Real Academia Española de la Lengua, és autor de nombrosos llibres sobre temes històrics i jurídics. Ha tingut diversos càrrecs en el Ministerio de Relaciones Exteriores de Costa Rica,

com el de conseller de l'ambaixada de Costa Rica a Bèlgica i ambaixador en missions especials en diversos països i, a l'actualitat és el director del Instituto Diplomático de Costa Rica.

3.- Olga Marta del Carmen, casada amb Juan Carlos Soto Navarro.

Doña Àngela Carbonell de Sáenz ma morir a San Vicente de Moravia, Costa Rica, el 15 de gener de 2013, a l'edat de vuitanta-nou anys.

5.- Els Jones Carbonell

Isabel Carbonell de Jones, amb els seus fills Fernando i Mario

Mario Jones Carbonell

La quarta filla de Francesc Carbonell i *doña* Juanita, *doña* Ana Isabel, es va graduar en infermeria a l'estat de Nova York, als Estats Units d'Amèrica. Es va casar en primeres noces a San José el 23 d'octubre de 1943 amb *don* Juan Walter Allen Meneses, fill de *don* John Allen Taylor i *doña* Alicia Meneses Brenes, nascut a Cartago el 28 de febrer de 1924 i mort a Mèxic¹⁰⁶. *Don* Juan Walter Allen Meneses era cosí germà de *doña* Viviente Rivera Allen, mare de *don* Luís Guillermo Solís Rivera, president electe de Costa Rica en el període 2014/2018. Del matrimoni Allen/Carbonell va néixer una nena prematura que no va sobreviure. La parella es va divorciar segons la sentència judicial de 5 d'octubre de 1946¹⁰⁷.

Doña Ana Isabel es va casar en segones noces a San José el 30 de març de 1948¹⁰⁸

amb *don* Fernando Francisco Jones Vargas, advocat i funcionari internacional, nascut a San José el 18 de setembre de 1917 i mort als Estats Units d'Amèrica, fill de *don* Claudio Jones Marichal i *doña*

Bettina Vargas Ramírez¹⁰⁹. Degut a la vinculació laboral de *don* Fernando amb les Nacions Unides, aquesta parella i els seus dos fills, ambdós nascuts a Costa Rica, es van establir a la ciutat de Lynbrook, a les rodalies de Nova York.

Del matrimoni Jones-Carbonell van néixer dos fills:

- 1.- Fernando Francisco, mort als Estats Units, solter i sense descendència.

- 2.- Mario Eduardo, casat en primeres nupcies amb María Velázquez¹¹⁰, mexicana, i de segones amb Idie Louise Chilly¹¹¹, nordamericana. És empresari i resideix als Estats Units.

Doña Isabel Carbonell va morir a Lynbrook el 5 de març del 2006, a vuitanta anys.

6.- Don Francisco Carbonell Masenet i els seus descendents

L'únic fill mascle de Francesc Carbonell Reverter i *doña* Juanita Masenet Pozo, que es deia Francesc com el seu pare, va estudiar al col·legi de Los Angeles de San José, regentat pels pares dominicans. Igual que el seu progenitor, es va dedicar a la fabricació de gènere de punt. El 13 de desembre de 1947, a vint-i-cinc anys, es va casar a San Pedro de Montes de Oca amb *doña* Soledad Sandí Díaz, nascuda a la mateixa població el 15 de desembre de 1928, a la llar de Rafael Sandí i Esmeralda Díaz Siles¹¹².

D'aquest matrimoni en van néixer quatre fills mascles, que són els que han perpetuat el cognom Carbonell a Costa Rica:

- 1.- Francisco Ramon Rafael, nascut el 24 de desembre de 1948 a Lourdes de Montes de Oca, Costa Rica, es va casar el 6 de novembre de 1971 a San José amb *doña* Flora Zúñiga Leitón.

- 2.- Carlos Eduardo, nascut el 26 de juliol de 1953 a San Pedro de Montes de Oca, Costa Rica, es va casar a la mateixa població l'1 de desembre de 1973 amb Flory Ramirez Alfaro.

- 3.- Luís Fernando, nascut l'1 de març de 1961 a San José, es va casar el 25 de febrer de 1983 a Zapote, Costa Rica, amb *doña* Magaly Sandí Porras.

- 4.- Orlando, nascut el 2 de desembre de 1963 a San José, es va casar allà mateix el 10 de març de

Francisco i Soledad Sandí de Carbonell

Carlos i Fernando Carbonell Sandí, Marimé Carbonell Rosso i Jorge Francisco Sáenz Carbonell l'any 2014.

1989 amb *doña* Aida María de los Ángeles Brees Quesada.

Don Francisco Carbonell Masenet, que va ser a Canet el 1976, va morir a San José el 4 d'agost de 1980, a cinquanta-vuit anys, i la seva vídua *doña* Soledad a San Pedro de Montes de Oca el 15 de juliol de 2012, a vuitanta-tres.

Don Francisco Carbonell Sandí i *doña* Flora Zúñiga Leitón són pares de tres fills mascles: *don* Francisco Mauricio Carbonell Zúñiga, nascut el 7 d'agost de 1972, *don* Eduardo Carbonell Zúñiga, nat el 5 de setembre de 1977 i *don* Pablo Andrés Carbonell Zúñiga, nat el 21 de gener de 1984. *Don* Francisco Carbonell Zúñiga es va casar en primeres noces amb *doña* Karol Adriana Segura Wabe i en segones amb *doña* Amelia Elizabet Morales Brenes. Del primer matrimoni va tenir un fill que es diu Francisco Andrey Carbonell Segura, que va néixer el 8 de setembre de 1994. *Don* Eduardo Carbonell Zúñiga es va casar amb *doña* Grettel Pamela Jiménez Valerín, matrimoni del qual va néixer Alejandro Carbonell Jiménez l'11 de desembre de 2001. *Don* Pablo Andrés Carbonell Zúñiga es va casar amb *doña* Ana Paulina Martínez Salas.

Don Carlos Eduardo Carbonell Sandí i *doña* Flory Ramírez Alfaro són els pares de tres filles i un fill: *doña* Shirley Carbonell Ramírez, nascuda el 2 de juliol de 1975 que es va casar amb

primeres núpcies amb *don* Walter Madriz Ortega i amb segones amb *don* Luís Diego Ulloa Porras; *doña* Montserrat Carbonell Ramírez, nascuda el 4 de novembre de 1981, es va casar amb *don* Juan Carlos Ulloa Porras; *doña* Priscilla María Carbonell Ramírez, nascuda el 6 de setembre de 1985, i *don* Fabián Andrés Carbonell Ramírez, nascut el 30 de juny de 1994.

Don Luís Fernando Carbonell Sandí i *doña* Magaly Sandí Porras són pares de tres fills varons: *don* Fernando José Carbonell Sandí, nat el 24 de febrer de 1985; *don* Sergio Francisco Carbonell Sandí, nascut l'11 de novembre de 1986, i *don* Eduardo José Carbonell Sandí, nascut el 14

de setembre de 1996. El primogènit, *don* Fernando José, es va casar amb María Gabriela Rojas Miranda. Els fills del matrimoni Carbonell Rojas són Aarón Josué Carbonell Rojas, nascut el 21 de juny de 2003; Mariàngel Carbonell Rojas, nascuda el 27 de juny de 2004, i Mariana Carbonell Rojas, nascuda el 8 de febrer de 2012.

Don Orlando Carbonell Sandí i *doña* Aida María de los Ángeles Brees Quesada són pares de dues filles: *doña* María Mercedes Carbonell Brenes, nascuda el 9 de novembre de 1990, i *doña* María Daniela

Eduardo Carbonell i Mata i la seva filla Marimé Carbonell Rosso (2014)

Carbonell Brenes, nascuda el 19 de novembre de 1993.

7.- Els Carbonell Rosso

D'altres parents de *don* Francesc Carbonell i Reverter només van residir un cert temps a Costa Rica el seu nebot Eduard Carbonell Mata, el fill petit de Joaquim Carbonell i Reverter i la seva segona esposa Mercè Mata i Graciós.

Eduard, nascut a Canet de Mar el 14 de febrer de 1931, l'any 1957 se'n va anar al Perú a treballar en una indústria tèxtil. Tot i que havia pensat que seria una estada de pocs mesos, a Lima es va casar amb *doña* Ruth Rosso Siles, peruana, i s'hi va establir definitivament. Del matrimoni en van néixer dues noies, María de las Mercedes (Marimé) i Pilar Carbonell Rosso. Aquesta família va viure els decennis de 1970 i 1980 a Costa Rica, on Eduard Carbonell es va dedicar a la fabricació de teixits.

Els Carbonell Rosso resideixen a Lima a l'actualitat, on Eduard va ser molts anys el president del Casal Català, organització que agrupa els catalans del Perú i els seus descendents.

¹ Tot i que pocs catalans arribaren a Costa Rica al segle XVIII i començaments del XIX, la immigració catalana més nombrosa arribà a finals del XIX o al llarg del XX. Segons els arxius de la Sociedad Española de Beneficencia de Costa Rica, la gran majoria dels que arribaren entre 1890 i 1990 eren originaris de Barcelona, tot i que d'altres provenien del Maresme, Segrià, el Vallès Occidental i altres comarques. Veure: SERRANO JARNÉ, María Rosa, *Catalanes en Costa Rica*, Barcelona, ROMARGRAF, S. A., 1^a, ed., 1994, pp. 62-73.

² En els arxius de la Sociedad Española de Beneficencia només apareixen tres canetencs més en el període 1890-1990. El gener de 1959 arribaren al país, Enric Mas Bosch, pèrit tèxtil, nascut el 7 de març de 1918, fill de Jaume Mas Coll, Rosalia Bosch Bretxa, i la seva filla Rosa Mas i Ribas, nascuda el 4 d'abril de 1949; i l'1 d'abril de 1960 José Antonio Zarcos Mora, mecànic industrial, nascut el 28 de febrer de 1939, fill de Federico Zarcos Muñoz i Consol Mora Pubill. Veure: *ibid.*

³ Cal recordar que el factor més important de la demografia catalana als segles XVI i XVII va ser la immigració francesa, i la zona costanera que més quantitat d'inmigrants francesos va rebre va ser el Maresme. Veure: REGLÀ, Joan, *Els Virreis de Catalunya*, Barcelona, Ediciones Vicens Vives, S. A., s. n. e., s.f.e., p. 5.

⁴ <http://www.nom-famille.com/nom-carbonell.html>

⁵ CRUANYES BECANA, Antoni, «Les velles famílies de la Vall de Canet (1a part). El segle XVI», A: *El Sot de l'Aubó*, núm. 27, 2009, pp. 30-31, www.raco.cat/index.php/SotAubo/article/view/208510/0

⁶ *ibid.*, p. 30.

⁷ *ibid.*, p. 33.

^{8, 9, 10} <http://centreestudiscanetencs.cat>

¹¹ <http://www.centreestudiscanetencs.cat>. Aquest és el primer testament d'una persona de cognom Carbonell que es conserva als arxius de Canet de Mar.

¹² <http://www.diccionari.cat>

¹³ <http://www.encyclopedia.cat>

¹⁴ Sebastià Carbonell apareix entre els signants d'un document notarial de juliol de 1579, relatiu a l'establiment d'una nova església parroquial a Canet de Mar. Veure: *Catàleg de pergamins de Canet de Mar*, Canet de Mar, Col·lecció Estudis de Patrimoni, 1a. ed., 2015, p. 274.

¹⁵ <http://www.centreestudiscanetencs.cat>

¹⁶ <https://familysearch.org>

^{17, 18, 19} <http://www.centreestudiscanetencs.cat>

²⁰ Veure: *Catàleg de pergamins de Canet de Mar*, 2015, p. 298.

²¹ <https://familysearch.org>

^{22, 23, 24, 25, 26, 27} <http://centreestudiscanetencs.cat>

²⁸ La partida de defunció només la identifica com a mare de Salvador Carbonell, sense indicar el nom de la fallida. Veure: <http://centreestudiscanetencs.org>

²⁹ <https://familysearch.org>

^{30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38} <http://www.centreestudiscanetencs.cat>

^{39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46} <http://www.centreestudiscanetencs.cat>

⁴⁷ <https://familysearch.org>

^{48, 49, 50, 51, 52} <http://www.centreestudiscanetencs.cat>

⁵³ <https://familysearch.org>

^{54, 55, 56, 57} <http://www.centreestudiscanetencs.cat>

^{58, 50} <https://familysearch.org>

^{60, 61, 62} <http://www.centreestudiscanetencs.cat>

⁶³ <https://familysearch.org>

⁶⁴ La Vanguardia, 21 novembre 1934, p. 4

⁶⁵ <http://www.centreestudiscanetencs.cat>

⁶⁶ <http://www.centreestudiscanetencs.cat>

⁶⁷ La Vanguardia, 7 novembre 1924, p. 6

⁶⁸ BALLART CLOS, Joan, «La vinculació de Canet de Mar amb el món del tèxtil», A: *El Sot de l'Aubó*, 2012, núm. 42, p. 10.

⁶⁹ FIGUEROLA BERNAL, Òscar, «La indústria ara fa 100 anys: Canet, vila industrial 1898-1914", *El Sot de l'Aubó*, 2006, núm. 18 p. 25

⁷⁰ CARBONELL I SERRA, Enric, *Nosaltres, uns fabricants de Canet*, document inèdit, 2009, p. 12.

^{71, 72} <http://www.canetdemar.cat/fitxa.php?id=6725>

⁷³ CARBONELL I SERRA, 2009, p. 56.

⁷⁴ *ibid.*, p. 25.

^{75, 76} <http://www.centreestudiscanetencs.cat>

⁷⁷ CARBONELL I SERRA, 2009, p. 46.

⁷⁸ *ibid.*, p. 26.

⁷⁹ La Vanguardia, 22 octubre 1918, p. 2

⁸⁰ MAS I GIBERT, Xavier, «La grip que va matar els meus avis...» A: *El Sot de l'Aubó*, núm. 31, 2010, p. 3

⁸¹ CARBONELL I SERRA, 2009, p. 27.

^{82, 83} <http://www.centreestudiscanetencs.cat>

⁸⁴ CARBONELL I SERRA, 2009, p. 27.

⁸⁵ La Vanguardia, 4 setembre 1989, p. 34

⁸⁶ <http://www.centreestudiscanetencs.cat>

⁸⁷ La Vanguardia, 21 novembre 1934, p. 1

⁸⁸ <https://familysearch.org>

⁸⁹ CARBONELL I SERRA, 2009, p. 25.

⁹⁰ *ibid.*, p. 22.

⁹¹ *ibid.*

⁹² *ibid.*, p. 26.

⁹³ <http://www.centreestudiscanetencs.cat>

^{94, 95, 96, 97} <https://familysearch.org>

⁹⁸ SOLANO D, Sergio Paolo, *Formación de los trabajadores fabriles en el Caribe colombiano 1900-1930*, p. 65, nota 45,

⁹⁹ <https://familysearch.org>

¹⁰⁰ Registro Civil, Sección Defunciones, San José, tomo 114, folio 077, asiento 154.

¹⁰¹ Registro Civil, Sección Matrimonios, San José, tomo 038, folio 341, asiento 580.

¹⁰² Registro Civil, Sección Defunciones, San José, tomo 328, folio 024, asiento 048.

¹⁰³ Registro Civil, Sección Matrimonios, San José, tomo 042, folio 377, asiento 691.

¹⁰⁴ <https://familysearch.org>

¹⁰⁵ Registro Civil, Sección Defunciones, San José, tomo 240, folio 494, asiento 987.

¹⁰⁶ <https://familysearch.org>. Després del seu divorci de *doña* Ana Isabel, *don* Juan Walter es traslladà a Mèxic on va contraure segones núpcies i tingué descendència. Destacà com a jugador de futbol i se'l conegué amb el sobrenom de «el Tico Meneses».

¹⁰⁷ Registro Civil, Sección Matrimonios, San José, tomo 064, folio 057, asiento 092.

¹⁰⁸ Registro Civil, Sección Matrimonios, San José, tomo 075, folio 200, asiento 287.

^{109, 110, 111, 112} <https://familysearch.org>